

TELTSJES

yn

SKIMERJOUN,

fen

NYNKE fen HICHTUM.

S. 912 S. 1887

By H. PYTTERSEN Tsx. to SNITS.

en

Fc Bok 1

Handwritten notes:
27
Lippen
10

BIBLIOTHEEK UNIVERSITEIT UTRECHT

2870 091 6

900

Oudgerm. Leers.
ACA 688

TELTSJES

yn

SKIMERJOUN,

fen

NYNKE fen HICHTUM.

Instituut voor
Oudgermaanse Taal- en Letterkunde
aan de Rijksuniversiteit
te Utrecht

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT

By H. PYTTERSEN Tsn. to SNITS.

Y n h â l d.

	Side.
OAN 'E BERNTSJES FEN 8 TA 88 JIER	3.
IT FORWOECHSENE FAMKE	8.
IN TELTSJE FEN 'E HIMEL EN 'E HEL	12.
DE GREATE LINEBEAM	21.
IT KINSTIGE OARGEL	36.
IT JONGE FÛGELTSJE	40.
IT HIMELSKE MUZYK	46.

Oan 'e berntsjes fen 8 ta 88 jier.

Ja, hear der mar net sa freamd fen op, det ik âlde minsken ek yette *berntsjes* neam! — det binne en bliuwe wy allegearre, binammen op it stik fen teltsjes. Elk en ien mei se sa oerivelde graech hearre, it mei den wier bard wêze of net. Ik ken jimme sizze, det ik, nou-t ik yn myn seisentsechstichst bin, yet like folle fen teltsjes hâld, as do-t ik as lyts famke by ús Beppe skirte stie, as 't âld minske op 'e praetstoel rekke. Hwet koe det âld sloof moai fortelle fen *it âld wyfke*, *dy-t in houten duitsje foun*; fen *Greate Oege en lytse Oege*; fen *Filemantsje en Spikerbakje* en fen *Tireltsje-tom*, *gean dochs werom*, *jimme komme yn in moardnershûs*! Dy teltsjes binne my myn hiele libben lang bybleaun en ik hab it nea net better nei 't sin, as det ik in hiele keppel berntsjes om my hinne ha, dy mei strieljende eachjes en de mûltsjes yn 't kier nei my harkje.

Mar ik ha noait mear wille fen myn teltsjes, as det ik útfenhûs bin by Domeny Bavius, dy to foaren by uzes stien het. It binne bêste minsken en hjar fiif bern-tsjes binne allegearre like mâl om Nynkmoi. Ik scoe jimme in hiel forhael opdisse kenne, ho-t ik sa thús wurden bin by domeny-en-hjar, mar licht komme jimme det letter wol 'is to hearren; 't moat jimme nou mar genôch wêze, to witten, det hja my jiers altiid ienkear útfenhûs freegje; oars scoene de bern hjar moed net ha.

As ik dêr den bin, stiet der alle middeis nei iten yn 'e keamer in briedstoel mei in waarme stove for my klear — en den moat ik oan 't fortellen. Den komt it lytste famke by my op 'e skirte; twa fen dy beukers hingje by my om, en de âldsten helje elkmes in stove en dêr sitte hja den op, deun tsjin my oan. Jiffrou sit foar it finster to hoasstopjen sa lang as hja yette sjean kin (det neamt hja fen *mazen*) en as 't hwet letter wirdt kry ik Domeny faek ek ûnder myn gehoar.

Yn 't earst-oan forhelle ik Beppe âlde teltsjes, en do-t ik dêrfen útpraet wier, bigoun ik mar oer âlde tiden, ho-t it by uzes yn 'e hûs wier en fen ús reabûnte, dy-t yn dy groulike fépest yn 'e terp bidobbe is yn in djippe, djippe kûle, dy de minsken der yn dold hiene. Ik wier do in famke fen in jier of seis, en hwet hab ik do skriemd! — Ja, det wierne drôvige dagen!

Dêr krigene de berntsjes de triennen ek al fen yn 'e eagen, do-t ik det fortelde, det Jiffrou sei, ik moast nou mar hwet oars fortelle, dêr de berntsjes ris om laitsje

koene, oars mochten hja der ris net fen sliepe kenne. Nou, do moasten *Jan en Tryn* mar wer op 'e lappen komme: ho 't Jan mei it kofjemjitsje nei de winkel gyng, om yn 'e iene helte moster en yn 'e oare helte piper to heljen, en mear fen sokke healloune flinken. Den skatteren hja it al gau wer út.

Mar oan alle lofsangen komt in ein, en lêst Moandeis kaem it safier, det Nynkmoi wier útpraet. Ik tochte mar wer fen foaren ôf to bigjinnen, mar det wier mis, hear!

Ik bigoun mei: „Der wier ris in âld wyfke, dy foun in houten duitsje.” Do sei it âldste famke: „Wist net, hwet se dêr for keapje scoe — koft se dêr in baerch for, mar baerch woe net nei hûs ta gean, as hy moast nei hûs ta dragen wirde. — Det witte wy al fen bûten, Nynkmoi, nou mar wer hwet oars!”

Och hearink, hwet moast ik do fortelle? — Dêr kaem my to minsten yette in ferske yn 't sin:

„Ytsjemoi en Pytsjemoi,
Dy wierne togearre oan 't pompen;
Mar 't amerke liik en de pompstôk briek,
En do binn' se togearre fordronken.”

„En do?” sei op ien nei it âldste famke. — „En do wierne se dea.” — „Hwerom wierne se do dea?” — „Ei ju”, sei de greatste jonge, „hâld nou dochs op mei dyn gejeuzel; hja wierne ommers dea, om 't hja fordronken wierne en 't is ommers ek mar in ferske. To Nynkmoi, nou mar wer hwet oars!”

„Nou bern, hadde jimme it *teltsje fen Evert en Jeltsje* wol ris heard?” — „Né Nynkmoi, to gau mar!”

„Ik wit in *forteltsje*
Fen Evert en Jeltsje;
Evert sloech it *kenyntsje* dea
En Jeltsje *forkoft it feltsje*.”

„En do?” — „En do?” — En do?” — „Ja berntsjes, *do kaem der in baerch mei in wite snút, dy blaesde it hiele forteltsje út*.” — „Né Nynkmoi, det is nou net moai for jo..... Moeke, nou wol Nynkmoi net mear fortelle!”

Det waerd my dêr in geskreau en in getsjanter troch enoar, det de earen der my fen tûten. Dêr kaem domeny mei de pinne êfter 't ear út 'e studearkeamer setten, om to sjean, hwet der geande wier. Do-t er it fornaem, sei er glimkjend: „Hark ris, Nynke, ik seil jo wol helpe; joun seil ik jo ris in stik mannich teltsjes to foaren lêze, dy in Dútsker, Leander, makke het; den kinne jy dy moarn wer oerfortelle oan 'e bern.” — Nou, det ha wy de jouns ûnder in gleske hiette pons hawn; mar it like earst al bryk, hwent dêr waerd yn praet fen *bergen en dalen, fen rewieren en beken* en dêr kamen sokke bjusterbaerlik pitertuerlike nammen yn foar, det ik se, mei myn botboersk forstân, net útbringe koe. Mar domeny sei, det hoechde ek net; ik moast de teltsjes mar sa oerfortelle, krekt as wierne se by ús to Hichtum ûnder ús boereljue bard en as der ris in stêd by to pas kaem, den moast ik mar tinke, det it Ljouwert wier.

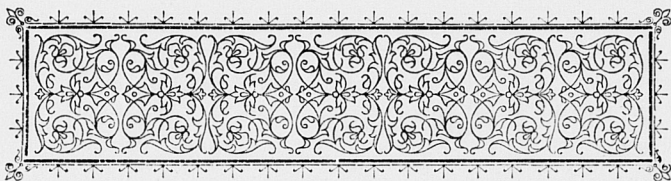
Ik tocht earst: hwet seil dit wirde; mar do-t ik de oare jouns oan 't fortellen kaem, koe Jiffrou de bern hast net fen kant krije en domeny, dy der by siet, wier ek bêst tofreden, sa bêst, det er my yette in hiele bult oaren to foaren lêzen het, dy-t er letter by 't oerfortellen wer út myn mûle opskreaun het.

Domeny seit, det de bern disse teltsjes allegearre net fetsje kenne; mar det der mank binne, dêr de greate minsken einlings wol sa folle oan habbe as de lytsen. Dêrom stjûre wy se de wrâld yn for alle bern fen 8 ta 88 jier, det elts der syn gading yn fine mei.

As det sa wêze mocht, den scille ik en domeny ris sjean, as wy letter net wer ris sa 'n boekje fol by enoar skoaije kenne; hwent salang as der minsken en bern binne, moatte der teltsjes wêze.

En nou winskje ik jimme allegearre sounens en 't bêste!

NYNKE fen HICHTUM.

IT FORWOECHSENE FAMKE.

Der wierne ris in man en in wiif, dy hiene mar ien famke, det bleau tige lyts en skrael en hja seach der fêst hwet oars út as oare bern, hwent as hja mei hjar Mem út to kuijerjen gyng, den bleauwen de ljue faken stean om hjar nei to sjean, wylst hja elkoar hwet ynlústeren. As det famke hjar mem den frege, hwerom as de minsken hjar sa freamd oanseagen, den krige hja altiid it selde biskie: „Det komt om deste sa'n moai ny jurkje oan heste.” Den wier it lytse famke wer tofreden, mar as hja den wer thús wierne, naem it wiif hjar lyts famke op 'e earm en triuwke en tute hjar sûnder ein en den sei se: „Myn kûze, hwet moat der fen dy wirde as Mem ris wei rekket? Gjin ien wit, hwet in lieaf gouden ingeltsje aste biste; dyn heit net ienris.”

In hoartsje letter waerd it wiif tige siek en de njugende deis kaem se to forstearren. Hjar man wier freeslik

oerstjûr; hy wier net by hjar lichem wei to skûren; hy woe mei syn wiif yn it selde grêf bidobbe wirde. Mar syn frieunen en migen praetten salang, det er einlings in bytsje ta himsels kaem en him treastgje liet.

En do-t er in jier forroun wier, kaem der al wer in oar wiif oer 'e fier, folle moaijer en jonger en riker as it earste, mar lang en lang net sa froed. It lytse famke hie de hieltiid, nei 't hjar mem op it tsjerkhôf lei, fen moarns ier ta jouns let yn it finsterbank sitten; hwent der wier nou gjin ien mear, dy-t mei hjar kuijerje woe. Hja waerd njunkelytsen yette meagerder en ûnsjogger as do-t hjar mem yet libbe en det hiele jier hie se ek neat oanhelle.

Do-t hjar heit hjar fortelde, det er wer in nije mem for hjar socht hie, tocht hja: „Siesa, nou kin ik ek wer ris út to kuijerjen, yn 'e stêd twisken al dy moai opklaeide minsken en troch de fjilden dêr-t sokke moaije wite en reade blomkes wacchse en dêr-t de sinne sa fleurich skynt.”

Hwent sjuch, hja wenne yn in greate stêd, yn in smelle, tsjustere gong, en as hja yn it finsterbank siet, den koe se mar in lyts stikje fen 'e blauwe loft sjean, net greater as in skûteldoek.

Nou, hjar nije mem gyng ek alle dagen twaris út to kuijerjen, moarns en oerdeis. Den teach se eltse reis de pronk oan. Hja wier folle moaijer yn 'e klean as dy oare mem. Mar it lytse famke naem hja nea net mei.

Op it lêst koe det lytse sloof it net langer hirde, hja

gyng nei hjar ta en frege mei in triljend lûd, as hja net ris mei mochte. „Né”, sei it wiif: „is ’t dy nou yn ’e holle slein? Ho komst der by? Hwet scoene de ljue wol sizze, as ik mei dy op ’e striette kaem? Dou hest ommers in bult as in heal kynsen. Né; forwoechsene bern moatte thúsbluwe, dy hearre net op ’e striette!”

Do gyng it lytse famke alhiel forbjistere wer yn it finsterbank sitten; mar do-t hjar stiemmoer de doar efter hjar talitsen hie, kladdere hja by de trimen op op ’e stoel ûnder ’e spiegel, om hjarsels ris to bisjean. En do seach se it for de alderearste kear, det se forwoechsen wier — tige, tige forwoechsen! Mei de eagen fol triennen liet hja hjar wer fen ’e stoel ouglide en glûpte do stil wer nei ’t finsterbank.

Earst tocht hja oan hjar egen lieaf Memke, dy-t altiid wol graech mei hjar kujerje woe en dy-t de ûndogense minsken nou ûnder ’e swarte modder op it tsjerkhôf bidobbe hiene. En do tocht hja oan hjar bult. „Hwet scoe der dochs yn sitte?” sei se by hjarsels, „sa’n ding kin dochs net leech wêze, dêr moat altiid it ien as it oar ynsitte, sinkt my.” — Sa bleau it de hiele simmer troch; det lieawe lytse hart siet altiid mar lykme allinne yn it finsterbank en do-t de kâlde winter yn it lân kaem, wier se sa skrael en sa slop wurden, det se dêr net ienris mear hinne strampelje koe. Do moast se altiid mar stil op bêd bliuwe.

En do-t de earste maartebloomkes mei hjar keine wite kopkes nijsgierich út ’e groun wei kipen, kaem op in

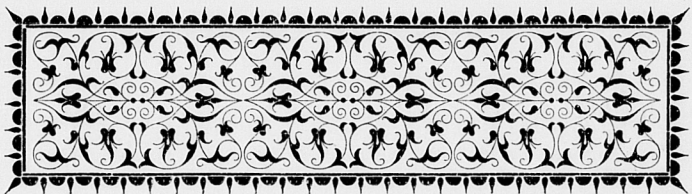
nacht hjar egen lieawe mem by hjar foar it bêd en dy fortelde hjar fen 'e Himel, ho moai as it dêr wier en ho-t it dêr allegearre strielle en blonk. — De oare moarns wier it lytse famke dea.

„Dêr moatst net sa om skrieme!” sei hjar stiemmoer tsjin 'e man. „It is sa mar it bêste for det lytse, gebreklike stimper!” Mar hy andere gjin wird; hy kearde him ôf en gyng de keamer út.

Do-t it lytse famke njunken hjar mem op it tsjerkhôf lei, kaem der in Ingel mei greate, blinkende swannewjukken út 'e Himel delsaeijen. Hy tikke tsjin hjar grêf oan, krekt eft it in doar wier. Ringen kaem it lytse famke der út en de Ingel forhelle hjar, det er komd wier om hjar by hjar Mem yn 'e Himel to bringen. Mar do sloech it famke hjar eachjes foardel en frege bideft, as sokke forwoechsene berntsjes den wol yn 'e Himel komme mochten? Hja tochte fen net, hwent yn 'e Himel wier it allegearre sa moai en sa fornaem.

Mar de Ingel glimke hjar frieunlik ta en striek hjar oer it rêchje mei syn sêfte, sniewite hân. Dalik foel de bult der ou, as in greate, lege dop. En hwet kaem der nou út? Twa blinkende, wite Ingelswjukken! Dy sloech hja út, krekt as hie se altiid al fleane kend en do gyng it omheech yn 'e kleare, blinkende sinneskyn, rjuchtút op 'e blauwe Himel ta!

Op it heechste plak yn 'e Himel siet hjar egen, lieawe Mem; oars seach hja neat. Dy fleach hja lyk op 'e skirte.

In teltsje fen 'e Himmel en 'e Hel.

It wier om dy tiid fen it jier, det de wrâld op it aldermoaist is. De greiden stiene fol blomt en oan 'e grêftswâllen by de boerepleatsen pronken de nagelbeammen mei in kleed fen blauwe en wite blomkes. De hagebeamkes by de homeispeallen hiene de breidsklean ek al oan en as de arbeiders jouns fen 't lân kamen, koene de measten it net litte om der in pear tûken ôf to skûrren, dy it wiif den yn in flesse by âld Beppe op 'e tafel sette of yn 't finsterbank. As de wrâld sa fol blommen en glânsen en swietrook is, falt it tige, tige swier, om it libben farwol to sizzen. En dochs moasten twa minsken der wer oan, de iene wier ryk, de oare earm. By hjar libben hiene hja yn 'e selde krite wenne, de rike lânhearre yn in moai great hearekestiel en de earme arbeider yn in lyts, forfallen hutsje. Det skeelde gâns, mar de Dead steurde him dêr net oan. Hja stoa-

ren yn 'e selde ûre en moasten togearre de greate Himelreis dwaen.

Sûnder eat to sizzen stapt en hja njunken elkoar foart; mar it dûrre net lang ef it paed waerd tige ûngelyk en it gyng aloan steiler omheech. De rike man, dy-t oars altyd reisge hie yn syn kreas twamanneweintsje mei twa glânzige, krigele bleskes der foar, rekke al ridlik gau alhiel efter 'e siken. Hy roun to hymjen en to pûsten, wylst de earme bodder mar stadich-oan foarttrape, rjuchtút op 'e Himelpoarte oan. Sadwaende wier dy wol in ûre earder to plak, mar hy doarst net oan-klopje, hwent hy ornearre, Petrus hie it al drokkernôch mei det iwige gefottel nei dy poarte, hy scoe nou alteast mar wachtsje ont Lânhearre der ek wier en dêrom gyng er mar fordildich yn it gers sitten. Einlings kaem Lânhearre der ek oan swûgjen, dy wier lang net tofreden, det de poarte net yn 't wiidst for him iepen stie. Hy rameide der sa fûleindich op om, det Petrus der kjel fen waerd. Hastich skûrde er de poarte iepen en dêr stiene dy twa bazen foar him.

„Fy, sa'n gebear”, sei er tsjin 'e rike man, „det diestou fêst, dou âlde fette poehoanne. Dou mochtst dy lieawer hwet kûs halde: folle sonder habbe wy hjir boppe nea net fen dy heard, sa lang ast' op ierde libbe hest.”

Dêr harke Lânhearre nuver fen op: hwet miende dy Petrus wol? Mar Petrus kearde him de rêch ta en naem de earme man, dy yette alhiel forbjistere yn it gers siet, by de hân, om him wer op 'e foetten to helpen.

„Kom der nou mar yn”, sei er do, „hjir yn disse stoepe moatte jimme yette in ameryke wachtsje.” En dêr stiene hja togearre yn in greate stoepe, mei forskate doarren oan alle siden en hjir en dêr stiene banken tsjin 'e mûrre oan. Alle doarren wierne sletten op ien nei, dy yette yn 't kier stie. Dêr kaem Petrus syn holle yette efkes om hinne kypjen. „Nou”, sei er, „jimme moatte mar salang op in bank delfalle en den moatte jimme elkmes mar ris bitinke, ho-t jimme it hjir boppe it lieafst hadde wolle. Jimme kenne it krekt sa krije, as jimme winskje. Bitink jimme dos mar ris goed en wês mar net skruten. Neam mar fry alles op, hwet jimme hadde wolle en binammen neat forjitte, hear; hwent letter is der neat mear oan to foroarjen!” En nei 't er det sein hie, lûkte er de doar efter him ta. Nei in poaske kaem er werom om to freegjen as hja nou alles goed by hjarsels oerlein hiene. „Ja”, rôp de rike man, „ik bin klear: ik wol in great gouden kestiël hadde, yette folle moaijer as de kening sines, en alle dagen swiet iten en drinken: moarns swiete sûkelarje mei pypkeniel der yn en ta miel de iene deis altiid nochteren kealflesk mei apelsmots en málkenbak en de oare deis skinke mei tusearte der ta en efternei prommenbôlle. Den yn skimerjoun in swiet ny framboaske en jouns ta de kofje in stik wich mei lierre of in hympeke triuweltsiis en in stik sûkerbôlle. En in ferwielen briedstoel wol ik hadde om yn to sitten en in gouden tabaksdoaze, dy-t altiid fol fen 'e bêste tabak bliuwt. En jonge ja, det scoe my binei trochgien

wêze: jy moatte perfoarst de Ljouwerter krante net forjitte, Petrus; hwent dêr mei ik wol graech de adfertinsjes ris yn lêze en de forkeapingen.”

Petrus seach him meilyich oan. Hy swyde in setsje en do frege er langsum: „En winskest oars neat?” — „Dy blinder, ja, jild moat ik ommers ek yet habbe, jow my in hiele kelder fol jild, Petrus! Sa'n protte, det nin minske it telle kin!” — „It seil allegearre komme lyk aste it sels easke heste”, sei Petrus, „kom mar harren!” En hy die ien fen al dy doarren op en brocht de rike man yn in blinkend gouden kestiel, dêr wier alles krekt sa as er it winske hie. Nei-t er him alles bisjean litten hie, gyng Petrus foart en striek in great izeren skoatel foar de doar. Lânhearre gyng yn 'e moaije, readferwielen briedstoel sitten en bigoun dalik to skrânzjen fen it nochteren kealleflesk en it apelsmots, det foar him klear stie. Nei iten naem er in knipperke. Dy jouns om njuggenen en tsienen lei de Ljouwerter krante foar him op 'e tafel; dêr stie ek yn to lêzen, det er sels dea wier. Hwet like det freamd! Hy koe dy nachts tige skoan sliepe en de oare moarns, nei-t er syn sûkelarje op hie, makke er in reis nei de kelder om syn jild yette ris to binoaskjen. Det die er foartoan alle moarnen. Jonge, jonge, hwet hied er it earst nei 't sin; mar tweintich, fyftich jier gyngen sa foarby en do yette ris fyftich, det wier al hûndert (en det is yette net ienris in minút fen 'e Iwichheid) en do krige de rike man sa skjîn syn nocht fen it moaije kestiel, det er it dêr mar amper mear

yn hirde koe. Hy wier ek ba fen det iwige nochteren keallefesk en de skinke — en de prommenbôlle, dy koe er binei foar syn eagen net mear sjean! „Fy”, sei er, „hja siede hjir yn 'e Himmel det spil net goed, it wirdt ek alle dagen minder! Dy tabak doocht ek net mear; hwerom wier ik ek sa dom om net efkes tsjin Petrus to sizzen, det de bêste soarte allinne to krijen is by Taconis op 't Fean? Nou, en dy Ljouwerter krante? Dy is my it lêzen net mear wirdich. Ik jow der nin grevel mear om, hwet de minsken dêr ûnder op 'e wrâld út 'e wei sette. Ik kin der gjin ien mear fen; alle ljue fen myn âldens binne al lang forstoarn. En hwet is it dêr ûnder sint dy tiid foroare! De ljue hadde nou sokke nuvere grytsen en hja fiere sok bjusterbearlik freamd praet yn 'e krante, det myn forstân der foar stilstiet.” Do swyde er in setsje en hy gappe ris, hwent it wier allegearre tige forfeelsom, mar it dûrre net lang, do bigoun er al wer: „Mei myn jild kin ik hjir ek neat bigjinne; min kin hjir ommers neat keapje. Ho kin in minske dochs sa dom wêze, om him yn 'e Himmel jild to winskjen!” En, wylst er det sei, sprong er fen syn ferwielen stoel op en skoude it finster op; mar det joech ek net folle, hwent der wier neat so sjean. Fen binnen yn 't kestiel wier it altiid ljochtskynde; mar der bûten bleau it iwich tsjustere nacht en dêr wier it sa ûnhjirmelike stil as op in tsjerkhôf. Do smiet er it finster lilc wer ta en foel wer op 'e briedstoel del.

Alle dagen gyng it sa al wer oan; meastentiids stiek

er twaris de holle ta 't finster út om to sjean, as er den einlings net ris hwet foroaringe komme woe; mar it bleau allyk. En eltse moarn stie der in tsjettelfol súkelarje mei pypkeniel for him ré en om 'e oare deis nochteren kealleflesk mei apelsmots en málkenbak, of skinke mei tusearte en prommenbôlle. Iwich, iwich allyk, alle dagen it selde. Mar einlings, do der tûzen jier forroun wierne, kreaake de doar, de greate izeren skoatel waerd der foarwei stritsen en Petrus kaem der yn. „Nou”, sei er, „ho foldocht it dy hjir?”

De rike man wier pûr: „Ho-t it my foldocht?” rôp er, „tige *min* foldocht it my hjir, tige, tige, **tige tige** min! Sa min as it in ûngelokkich minske mar foldwaen ken yn dit forflokke kestiël! Ho koene jy tinke, det in minske it hjir tûzen jier hirde koe? Min heart hjir neat, min sjocht hjir neat; gjin minske jowt hwet om yen. Allegearre leagens binne it fen 'e Himelske hearlikens en fen 'e iwige sillichheid. It is hjir in ougrûslik libben, det is it.”

Do seach Petrus forheard op. „Wiste den net ienris, hwer aste biste?” frege er: „Tinkste den wrychtich, det dit de Himel is? Yn 'e Hel biste, man! Dêr hest dy ommers sels hinne winske! Dit kestiël heart ta de Hel.”

„Yn 'e Hel?” rôp de rike man en hy waerd sa wyt as in lekken. „Dit ken hjir de Hel ommers net wêze; hwer binne de divels den en it iwige fjûr en de tsjettels dêr de sûnders yn sean wirde?” „Det is allegearre al lang út 'e moade”, sei Petrus, „de Hel sjucht der tsjin-

wirdich hiel oars út. Dou biste der yn, heite, midden der yn; det scilste sels njunkelytsen ek wol fornimme.”

Do stuitte de rike man tobek en wylst er op syn briedstoel delfoel snikkere er: „O Heare, Heare, ik bin hjir yn 'e Hel, yn 'e *Hel*! Ho moat det nou mei my komme!”

Mar Petrus moast wer fierder. Hy gyng ta de doar út en do-t er de skoatel der foar striek, hearde er dy earne stakker yette altiid kjirmjen en suchtsjen: „Yn 'e *Hel*, yn 'e *Hel*! O heare, ho moat it nou mei my komme!”

En alwer forrounen der hûndert jier en do yette ris hûndert en de tiid dûrre dy earne rike man sa ougriislike lang, det kenne jimme net bigripe. — Einlings, einlings wierne der wer tûzen jier foarby en do kaem Petrus werom.

„O”, rôp de man him tomjitte, „ik ha sa'n langstme nei jo hawn! Ik bin tige forslein. En moat it nou altiid sa bliuwe? De *hie*le Iwichheid lang?” — En nei 't er him in hoartsje stil hâlden hie, frege er bideest: „Hillige Petrus, holang dûrret de Iwichheid?”

En do-t Petrus andere: „As der yette tsien tûzen jier forroun binne, bigjint hja pas!” liet er de holle op it boarst sakje en bigoun stil to skriemen.

Mar Petrus stie efter syn stoel en telde stil al syn triennen en do-t er safolle teld hie, det er tochte det ús Lieawenheare dy sûnder nou wol forjaen scoe, sei er: „Kom ris harren, ik scil dy hwet tige moais sjean

litte. Op 'e boppeste souder fen dyn kestiel wyt ik in lyts gatsje yn 'e mûrre, dêr troch ken min in lyts bytsje fen 'e Himel sjean." En hy brocht him nei boppen, op in keamerke dêr er nea earder yn west hie, en jawol, dêr foel in goudene striel fen it Himelljocht troch in lyts gatsje yn 'e mûrre, lyk op Petrus syn foarholle. „Det ljocht moat út 'e Himel komme, det fiel ik", lústere de man mei in triljend lûd. „Ja", sei Petrus, „kypje hjir mar ris troch!" Mar it gat wier sa heech; hy wier net sa mâlle great, det hy moast op 'e úterste tipkes fen 'e teannen stean om der mei de eagen foar to kommen. Einlings saech er de Himel! Dêr siet ús Lieawenheare op in gouden troan twisken de wolken en de stjerren yn al syn glâns en hearlikheid en om him hinne sweefden de Ingels mei hjar greate, blinkend wite wjukken.

„O", rôp er, „hwet is 't dêr allegearre moai en ljocht en hearlik! Sa ken min it yen op ierde noait noch noait tinke! Mar siz, hwa is det, dy dêr foar Gods foetten sit op in gouden skammel? Sjuch, dêr jinsen, hy sit nou lyk mei de rêch nei ús ta." — „Det is dy earne bodder, dy-t hjir tagelyk mei dy komd is. Do-t ik *him* frege, hwet er nou foartoan hadde woe, het er oars net winske as in skammeltsje, dêr-t er op sitte koe foar de foetten fen ús Lieawenheare. En det het er ek krige, lyk as dou dyn gouden kestiel."

Do-t er det sein hie, gyng er wer foart; mar de rike man fornaem der neat fen; hy stie yette altiid op 'e

wirdich hiel oars út. Dou biste der yn, heite, midden der yn; det scilste sels njunkelytsen ek wol fornimme.”

Do stuitte de rike man tobek en wylst er op syn briedstoel delfoel snikkere er: „O Heare, Heare, ik bin hjir yn 'e Hel, yn 'e *Hel*! Ho moat det nou mei my komme!”

Mar Petrus moast wer fierder. Hy gyng ta de doar út en do-t er de skoatel der foar striek, hearde er dy earme stakker yette altiid kjirmjen en suchtsjen: „Yn 'e *Hel*, yn 'e *Hel*! O heare, ho moat it nou mei my komme!”

En alwer forrounen der hûndert jier en do yette ris hûndert en de tiid dûre dy earme rike man sa ougriislike lang, det kenne jimme net bigripe. — Einlings, einlings wierne der wer tûzen jier foarby en do kaem Petrus werom.

„O”, rôp de man him tomjitte, „ik ha sa'n langstme nei jo hawn! Ik bin tige forslein. En moat it nou altiid sa bliuwe? De *hie*le Iwichheid lang?” — En nei 't er him in hoartsje stil hâlden hie, frege er bidest: „Hillige Petrus, holang dûrret de Iwichheid?”

En do-t Petrus andere: „As der yette tsien tûzen jier forroun binne, bigjint hja pas!” liet er de holle op it boarst sakje en bigoun stil to skriemen.

Mar Petrus stie efter syn stoel en telde stil al syn triennen en do-t er safolle teld hie, det er tochte det ús Lieawenheare dy sûnder nou wol forjaen scoe, sei er: „Kom ris harren, ik seil dy hwet tige moais sjean

litte. Op 'e boppeste souder fen dyn kestiël wyt ik in lyts gatsje yn 'e mûrre, dêr troch ken min in lyts bytsje fen 'e Himel sjean." En hy brocht him nei boppen, op in keamerke dêr er nea earder yn west hie, en jawol, dêr foel in goudene striel fen it Himelljocht troch in lyts gatsje yn 'e mûrre, lyk op Petrus syn foarholle. „Det ljocht moat út 'e Himel komme, det fiel ik", lústere de man mei in triljend lûd. „Ja", sei Petrus, „kypje hjir mar ris troch!" Mar it gat wier sa heech; hy wier net sa mâlle great, det hy moast op 'e úterste tipkes fen 'e teannen stean om der mei de eagen foar to kommen. Einlings saech er de Himel! Dêr siet ús Lieawenheare op in gouden troan twisken de wolken en de stjerren yn al syn glâns en hearlikheid en om him hinne sweefden de Ingels mei hjar greate, blinkend wite wjukken.

„O", rôp er, „hwet is 't dêr allegearre moai en ljocht en hearlik! Sa ken min it yen op ierde noait noch noait tinke! Mar siz, hwa is det, dy dêr foar Gods foetten sit op in gouden skammel? Sjuch, dêr jinsen, hy sit nou lyk mei de rêch nei ús ta." — „Det is dy earne bodder, dy-t hjir tagelyk mei dy komd is. Do-t ik *him* frege, hwet er nou foartoan hadde woe, het er oars net winske as in skammeltsje, dêr-t er op sitte koe foar de foetten fen ús Lieawenheare. En det het er ek krige, lyk as dou dyn gouden kestiël."

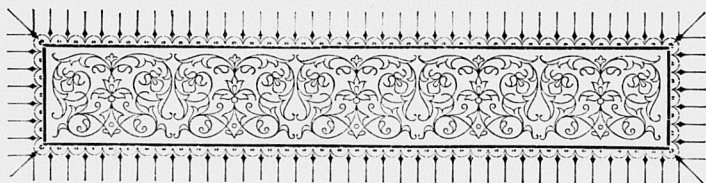
Do-t er det sein hie, gyng er wer foart; mar de rike man fornaem der neat fen; hy stie yette altiid op 'e

teannen yn 'e Himel to gloerkjen en hy koe him dêr net sêd oan sjean. It wier oars tige swier wirk, om sa altiid op 'e uterste tipkes fen 'e teannen to stean en it die him simmes omrake sear, mar dêr joech er neat om: hwet er seach wier fiersten to moai om der wei to gean.

Do-t Petrus nei tûzen jier for it lêst weromkaem, stie er yette altiid op 'e teannen yn it opkeamerke en seach mar stikom yn 'e Himel op. Hy wier der sa yn wei, det er Petrus net ienris fornaem. Earst do-t dy him op it skouder tikke, kearde er him om.

„Nou hest hjir langernôch sa stien”, sei Petrus, „al dyn sûnden binne dy forjown. Us Lieawenheare het my hjir hinne stjûrd om dy yn 'e Himel to heljen.

Dêr hieste ek wol makliker komme kend, oars? Aste sels mar wold hieste.”

DE GREATE LINEBEAM.

Bûten 'e búrren stie in greate, âlde linebeam, sa great as der yn 'e lêste tiden gjin beammen mear waechse. De ljuwe woene hadde det it yette in Upstal-beam wier út âlde, heidenske tiden en det er do ris in hillige Apostel ûnder dy beam formoarde wier. De woartels hiene it apostelbloed opsûgd, det wier troch de stamme en de túken hinne krongen en dêr troch wier dy beam sa ûnbidige great wurden. Hwa wit as it net wier wier? Mar der wier yette hwet oars fen to fortellen en dêr leaude it hiele gea fêst oan: As immen ûnder dy beam yn 'e sliep rekke, den moast alles hwet er dêr droomde, neikomme. Dêrom waerd der altyd fen 'e „droombeam” spritsen. Mar — der wier ien biting by: as min yen ûnder 'e „droombeam” to sliepen lei, den mocht min der net fen tofoaren oer neitinke, hwet min wol droome scoe. Dy-t det die, droomde oer neat as oer allerhande babbe-

legûchjes en healloun, ûnbigripelik spil, dêr nin skepsel wys út wirde koe. Nou, det wier in tige slim biting; hwent de minsken binne fiersten to nijsgierriich yn 't generael. Sadwaende kaem der mei de measte part net folle fen torjuchte en do dit teltsje bard is, wier der yn it hiele gea gjin libbene siele mear, dy-t ûnder dy beam droome kend hie, en hja hiene it dochs alle-gearre wol ris bisocht. Mar oan it sizke fen dy „droom-beam” waerd lykwols alhiel net twivele.

Nou, it barde den ris op in waarme simmerdei, det in jong feintsje de púndyk lâns pandere. Dy hie syn âlders hûs forlitten om yn freamde lânnen to reisgjen; mar det hie him net to bêst foldien en nou teach er mei in lege pong wer nei hûs ta.

Tichte by de linebeam bleau er stean om al syn bûssen yette ris om to kearen, as der faek ek yette in pear duiten yn sieten. Mar né hear, der wier neat mear to finen; it wier in forlegene saek! „Hwet nou to dwaen?” tocht er. „Ik bin deadou en yn 'e herberge ken ik mei myn lege pong ek net klear komme: my tinkt, ik moast hjir earst mar ris hwet útrêste; dêr jinsen ûnder dy line-beam, det is in moai skâdich plakje!” En hy gyng op 'e rêch yn it sêfte mos lizzen, mei de hannen ûnder 'e holle, wylst er droomjend nei boppen seach. It rûsde sa seldsum yn dy beam en as der in twierke troch de tûken striek, foelen der hjir en dêr fine, blinkende sinne-strielen twisken de blêdden troch en bywilen krige er hjir en dêr efkes lytse plakjes fen 'e blauwe loft to

sjean. Sêft niuenten de fûgeltsjes yn 'e tûken en al njunkelytsen foelen syn eagen ta en it dûrre net lang ef hy sliepte as in hart. Dêr foel him in tûkje mei trije blêdden der oan lyk op it boarst. Do droomde er, det er yn in kreas, himmel keamerke by de tafel siet — en dy tafel det wier sines en de keamer wier sines en it hiele húske ek. Oan 'e oare kant fen 'e tafel siet in jong wiif, in frommis as in stins. Hja hong mei beide earmtakken op 'e tafel en seach him tige frieunlik oan — en det wier syn wiif. En op 'e knibbel hied er in berntsje, det er sûpenmoalen bry opfoerre mei in tinnen leppel en om 't de bry sa hjit wier, bliesde er de hiel tiden earst in hoartsje op 'e leppel. Den lake syn wyfke en hja sei: „Dou keust dy mei gauwens wol ta kreamheinster forhiere, âlde!” Oer 'e flier boarte yette sa'n lyts beukerke fen in jier twa. Dy hie in grou koalraep oan in ein tou boun en det wier syn happe. Hy formakke him danich. „Hird, hird hynke!” en „Foart âlde guds!” klonk it aloan. — En dy twa berntsjes, det wierne sines ek. Sa droomde er en dy droom stie him fest wakere bêst oan, hwent hy glimke de hiel tiid yn 'e sliep.

Einlings skrilte er towekker, troch det er in skâd op syn troanje foel. Hy sprong oerein, gappe ris en rekte de lea ris krêftich út. „Lieawe sauntsien, hwet in noflikke droom!” sei er heallûd. „As ik it sa yette ris krije koe! Nou, it is alteast wol aerdich om ris to witten ho skoan as in minske it hjir op 'e wrâld wol habbe kin!” — „Moai waer, nou?” sei hommels in stimme efter

him, en do-t er omseach, stie dêr in arbeider mei in gripe op it skouder en in kalken eintsje yn 'e holle. Dy man frege him hwêr-t er fen denne kaem en hwêr-t-er hinne scoe en as er wol ris fen disse âlde linebeam grútsjen heard hie. Do-t er fornaem, det dy jongfeint der like folle fen ouwiste as de kat fen 't meltsen, sei er: „Nou, feint, mei dy stiet it der tige bêst foar; hwent deste hwet moais droomd heste, det wier wol op dyn troanje to lêzen, dou lakeste sa wyt. Ik hie dy al in poaske bigloerke, earste wekker waerdste.” En do forhelle er him alles hwet er fen 'e droombeam wiste. „Ja heite”, sei er op it lêst, „hwetste droomd heste komt út, sa wier as Wopke libbet. Freegje alle ljue yn it gea mar, as ik gjin gelyk hab; mar nou maste my ek ris fortelle hwetste droomd heste!” „Dêr scille wy neat fen habbe”, andere de jongfeint laitsjend, „sa freget min de boer de kinst ôf. Jy binne snoad, mar ik bin yette snoader; ik seil jo myn noflikke droom net oan 'e noas hingje, der kenne jy op oan!” En tagelyks sei er dy man goênjoun en stapte lyk op it kreaze doarpke ta, det der sa frieunlik útseach mei syn piperbostsjerkje, heal yn 'e beammen biskûl.

„Fodden, flarden allegearre!” tocht er, „ho scoe dy âld beam nou in droom wier meitsje kenne en hwet scoe dy arbeider der fen witte?”

Do-t er de bûrren yn keam, seach er al ridlik gau in swart úthingboerd hingjen, dêr wier in forgilden hyn-der op útteikene. Det like danich op in herberge en

jawol, de âlde grouwe kastelein stie al yn 'e doar mei in lang strie yn 'e holle en in ljocht rûmseke oan. Hy hie jist in bêst sin, hwent it jounmiel wier krekt efter 'e knopen en as er sa skoan sêd wier, den wier er altiid sa gol as in laem.

Do-t dy gnap jong feint mei syn keale forsutere klean sa bideest by him kaem om to freegjen, as er net ien nacht forgees by sines yn 'e skûre sliepe mocht, knyppte er it iene each heal ta en biseach him do fen top ta teil. Op it lêst naem er langsum de piip út 'e mûle en wylst er dy útkloppe, sei er goedlik: „Nou to den mar, fâl hjir mar efkes op 'e stoepebank del, den seil ik ris kypje, as der ek yette in flaubyten en in pantsjefol kofje for dy to finen is.” Do skoude er yn 'e hûs en in toarntsje letter kaem syn dochter ta de doar út mei in stik brea mei triuweltsiis en in pantsjefol kofje. Hja wier yn it byntlyf, hwent om 't it sa hjit wier, hie se it jak útsmiten. De brune boarstrôksmouwen sieten hjar twang om 'e drege, rone earmen en de sniewite hals like yette blanker by it swarte flapûnderst, mei smelle takjes ousmakke. „Goênjoun!” sei se frieunlik, wylst se dy spillen neist him op 'e bank delsette, „jy scille fêst wolonger habbe. Ha je koarts al in great reis hawn, hjoed?” En do-t se fornaem, det er lange tiden yn freamde lannen omswalke hie, gyng se oan 'e oare side op 'e bank sitten: dêr moast hja mear fen witte. Hja frege him fen alles: ho 't de frouljue dêrjinsen yn 'e klean wierne; as er it dêr goed hie yn 'e

herbergen fen iten en drinken; as it dêr allegearre wol sa himmel wier as by ús yn Fryslân en yette folle mear, en hja harke simmes freamd op fen alles hwet hja to hearren krige. Do-t er op it lêst sahwet útpraet rekke, hie hja ek yette it ien en it oar to fortellen: ho-t de ierdapels en it noat der foar stiene; det hjar bûrljue dy oare nachts twielingen krige hiene en det it yn 't koart ek wer merke wier. Mar mids yn al det nys hâlde hja hommels op, wylst se nei syn fesje wiisde: „Hwêrom ha jy dy trije blêdden dêr sa ta 't fesje yntreaun?” frege se. „Blêdden?” sei er „o, dy scille fêst fen dy âld linebeam oufallen wêze, dêr ik niis in knipperke ûnder nomd hab.” Do waerd it famke tige nijsgierich. „Scoe dy feint ûnder 'e „droombeam” sliept ha en scoed er dêr eat fen ouwite?” Hja frege him salang út, ont se siker wiste, det er wol wis ûnder 'e „droombeam” rêste hie. Do draeide se der om hinne as de kat om 'e hjitte brj, om der êfter to kommen hwet as er dêrfen wiste. Mar it wier in bysfeint, hy hâlde him, as wist er nearne net fen. Hja leaude det den ek fêst en do moast se mear witte. Earst wipte se efkes yn 'e hûs, mar kaem ringen wêrom mei in romerfol kleare. „Dêr moatte jy nou mar ris fen priuwe,” sei se glimkjend, wylst se wer by him sitten gyng. Do bigoun se smout oer droomen to praten. Hja forhelle forskate droomen fen hjarsels en ornearre det is dochs akelik wier, det dy nea net útkamen.

Underwiles kaem dy arbeider mei de gripe op it

skouder de bûrren ek yn en do-t er dy twa jonge ljue dêr sa sitten seach to praten, bleau er efkes stean, wylst er hjar tarôp: „Ja, sa'n tsjep jongfaem seil it der wol út krije; *my* woe er neat fen syn droom fortelle!” Dy wurden makken hjar yette nysgierriger. Hja koe it net langer hirde en frege him plaenút, as er hjar syn droom net fortelle woe. Nou, hy wier der lang net fy fen om sa'n mûtel jongfaem ris in bytsje to narjen; hwent it wier in finalen bys. Hy seach hjar mei in pear gutige eagen oan, wylst er sei: „Ja fanke, in noflike droom hab ik hawn; mar ik doar him dy for gjin hûndert poun klountsjes fortelle.” Dy wurden stikelen hjar fensels mar nammensto mear; hja woe it witte. Einlings skikte er tichter by. „Nou den,” sei er, „as er den neat oan to dwaen is, seil ik it dy sizze. Ik hab droomd, det ik trouwe scoe mei de kasteleinsdochter út „it gouden hynder” en det ik letter sels kastelein wirde scoe!” It famke bistoar earst alhiel en do waerd se sa read as bloed. Sûnder hwet to sizzen gyng se oerein en stapte yn 'e hûs. Mar nei in poaske kaem se werom en frege him, as er det wier droomd hie en as er it miende. „Jawis,” andere er, „en dy-t ik yn 'e droom sjoen ha, seach der krektlyk út as dou!”

Do gyng se wer yn 'e hûs en hja kaem net werom. Hja gyng allinne yn 'e koken sitten te mimerjen. Hjar herte sloech hjar as woe it boarste en de holle draeide hjar. Bywilen sei se heal lûd yn hjar sels: „Hy het it droomd en hy wist neat fen 'e „droombeam” ou. Ik

mei heech springe as leech springe, it *moat* nou sa komme. Der is neat oan to foroarjen." Einlings krûpte hja ûnder 'e wrine; mar hja koe der earst net fen yn 'e sliep komme en do droomde se der hiele nacht fen. Do-t se de moarns towekker waerd, stie syn wêzen hjar sa klear foar eagen as hie se him altiid kend — sa faek hie se him yn 'e droom sjoen. — En it wier in kreas jongfeint, det siz ik jimme!

Hy hie lykwols tige skoan sliept en do-t er him de moarns it hea fen 'e klean skodde en nei de pomp gyng om him to waskjen, hied er de hiele droombeam en alles hwet er de oare jouns tsjin dy jongfaem sein hie al lang wer forgotten. Nei-t er him in bytsje opkreaaze hie, gyng er nei de tapkeamer, om de kastelein to bitankjen. Hja stiene krekt to fûskjen yn 'e foardoar, do-t it famke de tapkeamer yn kaem. Do-t se him dêr sa ré seach om fjirder to reisgjen, foel hjar in kjeltme op it hert. It wier hjar, ef 't in stimme hjar tarôp, det se him net foart tsjean litte mocht. „Och heit,” sei se dimmen, „der leit yette in fet bier en in fet wyn yn 'e kelder, dy binne nedich ôftapt to wurden for 'e merke. Det koe disse jongman skoan for ús dwaen, hwent hy het neat to forstriken. Dêr ken er den in pear dagen de kost mei fortsjinje en hwet reisjild boppedien.” Heit hie der neat op tsjin, hwent hy hie wer krekt in swiet miel iten yn 'e mage en in romerfol kleare mei sûker efternei; en den hied er altiid in tige bêst sin.

Mar det ôftapjen dûrre in hiel set. It famke rôp him

deis wol fyftich kear by it wirk wei, om hjar by it ien of it oar to helpen. En do-t einlings de fetten leech en de flessen fol wierne, do moast perfoarst it kampke efter it hûs meand wirde en do-t det wirk birêdden wier, seach it tún der alderheislikst út, det koe er do yette skoan wer in bytsje yn oarder bringe. En sa foun se altiid wer hwet nys út. Sadwaende forrounen der wiken en moannen en nachts droomde se altiid fen him. Jouns sieten hja togearre op 'e stoepebank en den forhelle er hjar fen al it moais det er yn freamde lânnen sjoen en heard hie en as er den simmes ek ris ophelle fen alle ûngemakken dy-t er hawn hie, den moast hja altiid efkes mei de skelk yn 'e eagen wriuwe; „om 't er in langskonkige mich ynfleach”, sei se den.

Nou, jimme bigripe wol ho-t det ouroun: hja wier in gnap, sêftsedich famke en hy hie de sinnen yette op 'e kroade en folle langstme nei in rêstich egen thûs, nei al syn reisgjen en swalkjen yn 'e freamdte.

Nei in jier wier er yette altiid yn it „Gouden hynder” to finen, mar do wier alles grien makke en de flaggen hongen rounom út. It hiele gea kaem op brilloft. Elts en ien hie nocht oan it jonge pear, en dy-t det net hiene, det wierne net fen 'e bêsten.

In poaske letter, op in sneintomiddei, hie de âld kastelein him wer ris tige sêd iten en do naem er in knipperke yn 'e briedstoel yn 'e hirdshoeke. De tabaksdoaze hied er op 'e knibbel. Mar det sliepke dûrre sa

lang, det like freamd. Do-t hja him to wekker roppe woene, siet er dea op 'e stoel.

Do waerd dy jongman fensels kastelein, lyk as er dy earste jouns út mállens tsjin it famke sein hie en oars kaem ek alles krekt lyk út as er droomd hie. Hwent it dûrre net sa bjustere lang, ef der wierne twa berntsjes oer 'e flier en it ken ek hielwol wêze, det er it iene ris mei sûppenmoalenbry foerre het, wylst de âldste jonge mei in koalraep oan in ein tou boarte, mar ik doar dêr net op swarre, hwent ik hab him der nea net sa lyk nei frege. Mar it seil fensels wol sa wêst hadde, hwent alles hwet min ûnder dy âld linebeam droomde, kaem ommers út.

Op in moaije simmerdei — it mei in jier of fjouwer nei hjar brilloft wêst hadde — siet de jonge kastelein allinne yn 'e tapkeamer to slûgjen, do-t it wiif hommels de keamer yn stoude. „Hark ris, âlde”, rôp se, „jister oerdei is ien fen ús hantsjemieren ûnder 'e „droombeam” yn 'e sliep rekke, sûnder det er derom tochte en ried nou ris hwet er droomd het? Det er tige ryk wier! En nou moast ris bigripe hwa as it is. Nimmen oars as dy âlde, healwize Kasper, dy-t wy út meilijen yette sahwet oanhâlde. Hwet seil dy âld swalker mei al det jild útsette?”

De man bigoun to laitsjen wylst er sei: „Ho kenste dochs leauwe oan al det healloune spil? Dou biste oars sa'n fornimstich wyfke! Tink der dochs ris oer nei: ho scoe nou in beam, as is er ek tige moai en tige âld, hwet fen 'e takomst ou witte?”

It wiif seach him forheard oan, skodholle ris en sei do tige earnstich: „Man, man, bisûndigje dy net! Mei sokke dingen meiste de gek net habbe!” — „Mar ik hab de gek der net mei; ik mien hwet ik siz, liea.”

Do swyde se in hoartsje, as forstie se him net rjucht mar einlings sei se: „Ho kinstou sa prate? My tinkt, gjinien scoe fêster oan 'e „droombeam” leauwe as dou. Is alles net krektlyk útkomd aste droomd heste?”

Tige frieunlik en mei eagen dy-t striellen fen lok seach er hjar oan, wylst er andere: „God wit, det ik tankber bin, God en dou. Ja, it wier in noflike droom, it is my krekt as barde it jister, sa klear stiet it my alle-gearre yette foar eagen. Mar dochs is it yette wol tûzenkear moajier útkomd, en dou bist ek tûzenkear goller en tsjepper as it jongwiif, det ik yn 'e droom sjoen ha.”

Do-t er det sei, seach it wiif him wer oan mei eagen sa great as inkelgounen; mar hy mirk der neat fen, wylst er foartfarde: „Hwet dy droom oangiet, âlde, dêr tink ik sa oer: hwer it hert fol fen is, dêr ken de mûle net fen swije! En wier it sa freamd det ik langstme hie nei in lokkich hûslik libben, nei al myn reisgjen en alle ûngemakken dy-t ik dêrby hawn hie?”

„Mar dou hest ommers droomd deste mei my trouwe scoeste?”

„Né, det hab ik net droomd; ik seach allinne mar in jong wiif en twa berntsjes, mar hja wier lang sa kreas net as dou en de bern ek net.”

„Fy” sei se, „hwa woste nou ta skande meitse, *my* as de *beam*? Hest my den dy earste jouns do-t wy elkoarren metten (wy sieten togearre op 'e stoepebank) net forhelle deste droomd hieste, dou scoeste mei my trouwe en efternei kastelein wirde yn it „Gouden hynder?”

Do kaem him for it earst dy grap wer yn 't sin, dy-t er dy jouns mei hjar hawn hie.

„Ja wyfke”, sei er, „dêr is nou neat mear oan to dwaen, fen *dy* hab ik net droomd. Ik sei det do sa mar om dy to narjen. Dou wierste sa bjusterbaerlike njijs-gierrich. Ik koe it net litte.”

Do-t dy wurden der út wierne, bigoun it wiif forheftich to skriemen en hja fleach de keamer út. Nei in poaske stapte er hjar efternei om ris to sjean, hwer-t se keard wier. Hy foun hjar efter hûs; dêr siet se op 'e put to skriemen en hja woe hjar net treastgje litte.

„Dou heste myn lieafde *stellen* en myn hert bidragen!” snikkere hja, „ik ken noait noch noait wer lokkich wêze, nou-t ik det wit.”

It holp him neat as frege er ek frieunlik, as hja him den net lieaf hie, ljeawer as alle oare minsken op 'e wrâld, en as hja net ynlokkich en tofreden mei elkoar libbe hiene. Hja moast det allegearre tajaen, mar hja bleau like forslein, hwet as er ek sei. Op it lêst tochte er: „Ik scil hjar mar útskrieme litte; moarn scil de mûtse hjar wol wer hwet better sitte.” Mar det wier mis. De oare moarns skriemde se net mear sa forheftich, mar hja wier earnstich en stil en hja gyng

him út 'e wei hwêr-t se mar koe. Treastgjen holp yette altiid net. Hja siet omtrint de hiele dei yn 'e hoeke to stymjen en to suchtsjen en as hja him yn 't each krige, skrilte se.

Det hie sa al in hiel set oanhâlden en der kaem neat gjin foroaring. Hy bigoun bang to wurden, det er for iwich hjar lieafde forlern hie. Drôwich gyng er alle dagen troch it hûs en hy wist net hwet er dwaen scoe. Op it lêst koe er it thús net mear hirde en sa barde it ris op in moaije waerme simmerdei det er de heale dei út 'e hûs omdoarme hie. De loft wier klear en blau, nin wolkje wier der to sjean. It giele koarn wâlde as in gouden sé en de fûgels geiden en tsjotteren yn 'e loft. Mar hy tochte nearne net om, as om syn leed. Dêr seach er fen fierrens de „droombeam” stean. It wier as wonken de tûken him om harren to kommen yn it skâd. Langsum trape er dêrhinne en foel yn it mos del, wylst er oan dy skoane, lokkige dagen tochte dy-t nou foarby wierne. Fiif jier wierne der nou omtrint forroun, sint er dêr for de earste kear rêste hie as in earne skoaijer. Hwet hied er do lokkich droomd! Jonge, jonge, sa'n moaije droom! En dy droom hie fiif jier oanhâlden. — En nou? Wier nou alles út? For iwich?” —

De beam rûsde wer sa seldsum, krekt as nêst fiif jier, súntsjes skodden de greate tûken hinne en wer en as der in twierke trochstriek, foelen der hjir en dêr wer blinkende sinnestrielen om him hinne en nou en den kipe de blauwe loft efkes twisken de blêdden troch,

nou op it iene plak en den op it oare. Do waerd syn wyld bounsje hert stiller en rêstiger en njunkelytsen foelen syn eagen ta. Hy hie ek al forskate nachten gjin each ticht dwaen kend fen eangst en fortriet. It dûrre net lang, ef hy rekke wer oan it droomjen, de selde droom as nêst fiif jier, mar nou seach er syn egen wyfke en syn egen lytse berntsjes ek, hwaens troanjes er nou sa goed koe. En it wiif seach him sa frieunlik oan — sa tige, tige frieunlik!

Nei in poaske waerd er wekker en do-t er bitochte det it mar in droom wier, waerd er nammensto drôviger. Hy briek in lyts tûkje fen 'e beam ôf en det lei er thús yn it tsjerkeboek. Det barde op in snieuntojoun. Do-t it wiif de sneintomoarns nei tsjerke scoe, foel det twiichje der út. Hy stie der by en hy waerd tige read om 'e holle. Hastich krige er it op om it wei to stopjen; mar hja hie it al sjoen en hja frege him hwet as det for in blêd wier.

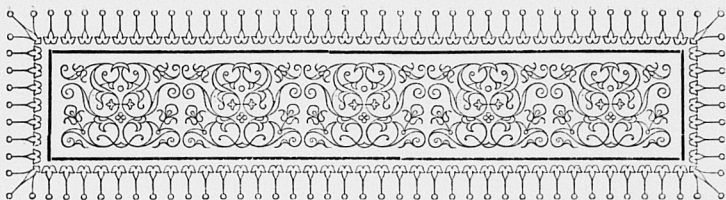
„It is fen 'e „droombeam,” sei er, „dy mient it better mei my as dou, hwent do-t ik jister in set omdoarme hie, rêstte ik ûnder dy beam hwet út en do rekke ik yn 'e sliep. Do woe er my treastgje, hwent ik droomde deste wer goed op my wierste en deste alles forgetten hieste. Mar nou sjuchste it sels, det it sizke fen 'e droombeam net wier is; hwent do-t ik wer thús kaem wier alles yette krekt en gelyk as tofoaren!” Hja seach him earst in hoartsje forbjistere oan, mar op 't lêst frege hja mei de eagen fol ljocht: „Is det wier? Heste det

wrychtich droomd, âlde?" „Ja," andere er earnstich en hja seach oan syn eagen det it wierheid wier; hwent dy stiene fol triennen.

„En wier ik wrychtich dyn wiif?" Do-t se det ek grif wiste, sloech se him de earmen om 'e hals en glimke him sa blier ta, as hja omtrint noait earder dien hie. „Ik tankje God", sei se, „nou is it allegearre wer yn oarder. Ik ha dy ommers sa lieaf, det witste net heal! Mar ik wier sa bang, det ik dy net lieaf abbe mocht, omdeste yn 'e droom in oar wiif sjoen tieste. Den hie ik faek ek in oar man ha moatten.

Mar myn hert *stellen*, heste dochs, dou dogeneat, dêr bliuw ik by, en dou hest my ek in lyts bytsje bidragen! Ja, *stellen* heste it; mar nou wit ik ek fêst det it dy neat holpen het, hwent wy hiene elkoar dochs oars ek krige." En, nei-t se him yette in hoartsje stil oansjoen hie, lústere se him yn: „Nou scilste ek nea wer kwea sprekke fen 'e droombeam, oars?"

„Né, det swar ik dy, hwent nou leau ik der oan. Al in bytsje op in oare menear as dou, mar dochs like fêst. Dêr kenste op oan. En disse tûke scille wy foar yn it tsjerkeboek plakke, tinkt my, oars mocht er ris wei reitsje."

IT KINSTIGE OARGEL.

Lange, lange jierren lyn, libbe der in bitúften oargelmakker; dy hie al mannich oargel makke en it iene wier altiid al wer moajjer as it oare. Op it lêst makke er sa'n kinstich oargel as der nea net ien op 'e wrâld west hie. Det bigoun út himsels to spyljen as der in jong breidspear yn 'e tsjerke kaem, dêr de Heare syn wolbihagen oan hie.

Do-t det oargel ré wier, socht er út 'e fammen fen it gea de moaiste en de froedste út en dy frege er as se syn wiif wirde woe. It fanke hie wol smucht op him en nei in pear moanne wier it brilloft. Hja scoene yn 'e tsjerke trouwe. Mei in lange rige fen frieunen en migen efter hjar oan kamen hja de tsjerkedoar yn. Mar yn pleats det de jongman oan syn breid en oan God tochte, wier syn hert fol fen greatskens en heechmoed. „Hwet bin ik dochs kinstich”, tochte er yn

himsels: „sa'n oargel seil gjin ien my neimeitse. Hwet seille de ljue aenstouns nuver opharkje as it hommels út himsels bigjint to spyljen!”

Sa stapte er permantich mei syn breid de tsjerke yn — mar it oargel bleau stom. Dêr waerd de oargelmakker tige kjel fen; hwent yn syn heechmoed miende er det it de breid hjar skild wier en det hja him net trou wier. Hy sei de hiele deis nin wird mear tsjin hjar en de nachts pakte er tomûk syn spillen by elkoar en reisge de wide wrâld yn.

Do-t er in hiel ein yn 'e wrâld op wier, liet er him einlings en to lêsten op in freamd plak del, dêr gjin ien him koe en gjin minske him om him bikroade. Dêr libbe er stil en ienlik tsien jier lang; mar do koe er it net mear úthâlde, sa'n langstme krige er nei syn heitelân en nei de faem, dy-t er sa wreed forlitten hie. Jimmeroan moast er der om tinke, ho 'n bêst minske, ho 'n tsjep frommis as 't wier en ho gemien as er hjar oan hjar lot oerlitten hie. Ho-t er him warde, hy koe syn langstme net kwyt wirde, en dêrom bisleat er, nei syn lân werom to gean en hjar to freegjen, eft hja him forjaen woe. Nacht en dei reisge er; hy roun him de foetten oan blierren, en hwet tichter as er by syn heitelân kaem, hwet mear langstme er krige en hwet banger as er wirde, det hja net sa gol en frieunlik tsjin hin wêze scoe as yn de tiid, do-t hja yette syn breid wier.

Op it lêst, dêr seach er de toerren fen syn berteplak

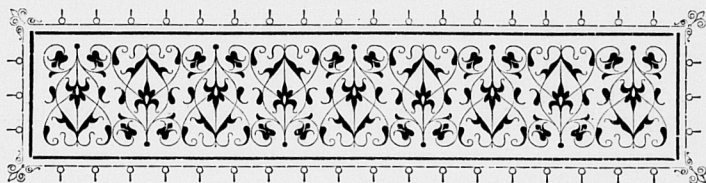
fen fierren yn it sinneljocht blikkerjen. Do bigoun er sa hird as er koe to rinnen, det de ljuwe efter syn rêch skodhollen en seijen: „Dy fint is gek of hy het stellen.” Mar do-t er de stêd ynkaem, kaem him in greate bigraffenis tomjitte. Alle ljue, dy dêr êfter rounen, skriemden lûdop. „Hwa wirdt hjir dochs opdroegen, minsken, det jimme allegearre sa skrieme?” „It is it moaije jonge wiif fen 'e oargelmakker, dy nêst in pear jier fen hjar ondogense man forlitten is. Hja wier tsjin riken en earmen altiid allike frieunlik en hja het yn ús krite safolle goed dien, det wy hjar nou yn 'e tsjerke bysette wolle.”

De oargelmakker sei gjin wird. Hy skoude ien fen 'e dragers fensiden en gyng sels yn dy syn plak ûnder 'e kiste. Gjinn ien seach sa gau, hwa as it wier; mar do-t hja him aloan suchtsjen en snikkerjen hearden, lieten hja him mar stil bitsjean, hwent hja tochten: „det is fêst ek ien fen dy earne minsken, dy by hjar help en treast foun ha.”

Sa kamen hja op it lêst by de tsjerkedoar. Pas wierne de dragers mei de kiste oer 'e drompel, as it oargel bigoun to spyljen, sa hearlik moai, as nimmen ea in oargel spyljen heard hie. Hja setten de kiste ûnder 'e preekstoel del en harken nei dy klanken, dy aloan foller en krêftiger troch de tsjerke rûsden. It hiele gebou trille op syn foundaminten.

De oargelmakker wier tige wirch fen 'e greate reis, mar yn syn hert wier frede, hwent nou wist er det syn

skild him forjown wier. Súnstjes foelen de eagen him ta en by de lêste klanken fen it oargelmuzyk foel er dea op 'e stiennen del. Syn lyk waerd opnomd en do de ljue fornamen hwa as er wier, makken hja de kiste iepen en leine him deryn, neist syn wiif. Do-t hja de kiste wer tichtsletten, bigoun it oargel yette ienkear súnstjes to spyljen. Do waerd it wer stil en sint dy tiid is it nea wer út himsels bigoun to spyljen.

It jonge Fûgeltsje.

Der wierne ris in man en in wiif, dy wennen yn in kreas lyts flinterhúske en hja wierne tige lokkich to-gearre. Efter hús hiene hja in moai plak tún, dêr bouden hja ierdapels en grientespillen, mar ek moaije blommen; hwent dy mocht it wiif danige graech lije.

Op in moaije simmerjoun kuijere de man mei de piip yn 'e holle en de tommen ta de earmsgatten fen it fesje yn, troch it tún en tocht sa by himsels, det it libben sa dochs wol út to hâlden wier: in kreas húske, in skoan lapke tún dêrby en in fleurich, tsjep, aerdich wyfke. Hwet scoed er yette mear winskje kinne?

Wylst er dêroer prakkesearre trape er hast op in jong fûgeltsje, det út it nêst fallen wier en nou earmhertich oer it paed lei to piipjen. Om-t er net al to goed sjean koe, brocht er it bistje tichte by syn eagen en roun der do op in hountsjedrafke mei yn 'e hús.

„Wylke”, rôp er, „sjoch ris oan, ik hab in jonge fûgel fongen; ik leau fen in gealtsje.”

„Ei, rin hinne”, sei it wiif, sûnder der nei to sjean, „ho scoene der nou jonge gealen yn ús tún komme, as min der nin âlden heart of sjucht?”

„Dou kenst der op oan, it is in geal en nou-t ik my goed bitink, hab ik ek wol ris ien yn ús apelbeam sjongen heard. Ik mei det altiid sa graech hearre; it liket my moai ta, det dit bistje ek ienris sa moai sjonge scil.”

„Ik leau dochs net, det it in geal is”, sei it wiif en hja seach der altiid yette net nei om, hwent hja hie it mei hjar breidsjen to rêdden: der wier krekt in mesk fallen.

„En ik siz dy yette ris, det it al ien is”, sei de man, wylst er it fûgeltsje ticht oan 'e noas hâlde.

It wiif hie nou einlings hjar mesk opnomd. Mei de breidskeed ta de skerldoeksbân yn, kaem hja by him; mar hja skattere it út, do-t hja de fûgel seach.

„Lieawe sauntsien, âlde, ho kinst dy sa forsjean; 't is ommers mar in mosk, det is sa klear as in klountsje!”

Mar do bigoun de man in bytsje noartich to wurden. „Hark ris”, sei er, „dou wiste neat fen „Natuurlijke historie”, hertsje, en dêr het ús âld master my in hiele bulte fen leard, om-t ik der altiid sa'n niget oan hie. Ik scil it dos wol better witte as dou.”

„Mar sjoch den ris oan: het in geal den sa'n grouwe kop en sa'n giele bek?”

„Ja wis, det habbe alle gealen en dit *is* in geal!”

„Nou, en ik hâld fol, det it in mosk is; hark mar ris, ho 't er pipet!”

„Lytse gealtsjes piipje ek.”

Sa gyng it foart en op it lêst roun de man nidich ta de keamer út en helle in âld kouwe fen 'e souder.

„Dou hoechst net to tinken, det ik det smoarge ding yn 'e keamer habbe wol; moast mar sjean, dest der in oar plak for fynst”, sei it wiif, wylst hja mei in grimmitige troanje de doar tasmiet.

Mar de man sei: „Wy scille ris sjean, hwa-t hjir baes yn 'e hûs is”; en hy sette de fûgel yn 'e kouwe en trape dalik nei dokters apteek om eameldersaeijen. Dêr waard it bistje mei foerre en dy mocht er ûnbidige graech.

Do-t hja dy jouns kofjedronken, waard er nin wird sein. Hja sieten elts oan in kant fen 'e tafel to stymjen; de man seach nei de blinen, it wiif seach nei it bedsket.

De oare moarns wier it wiif al bitiid op 'e lappen en do-t de man wekker waard, stie hja foar it bêd en sei: „Fy, hwet wierste jister noartich en lils! Ik hab it fûgeltsje yette ris bisjoen en, siker sûnde wier, it is in mosk. Seil ik him nou mar fleane litte?”

„Dou seilste fen myn gealtsje oubliuwe”, rôp de man, wylst er hjar de rêch takearde.

Det dûrre sa in wike twa. Lok en frede wierne út it kreaze húske wei flein. De man stime, en as it wiif net stime, siet hja to skriemen. It fûgeltsje allinne

woechs der mar op ta, sa waerd it foerre mei eamelders-aeijen. Syn wjukjes wierne al hast great ernôch, det er dermei fleane koe. Hy sprong fleurich op syn stokjes hinne en wer en as er yn it sân fen 'e kouwe siet, lûkte er it kopke tobek en sette alle fearren op en pipe aloan en aloan, lyk as alle jonge *mosken*. En eltse kear as it wiif det piipjen hearde, roun hjar de grize oer de grouwe.

Ienris wier de man der op út en hja siet allinne to skriemen. „Och,” sei hja sa by hjarsels, „hwet wierne wy dochs lokkich en tofreden, do-t dy heislike fûgel yette net yn 'e hûs wier!” En wylst se sa tocht, kaem hjar hommels hwet yn it sin. Hja fleach nei de kouwe ta, naem de fûgel der út en saeide him ta 't finster út yn it tún. Pas siet hja wer op 'e stoel, ef de man kaem thús. Hja doarst him net oansjean, mar sloech de eagen foardel wylst hja sei: „Och hearink, hwet is hjir in ûngemak bard: de kat het ús fûgeltsje opfretten!” „Het de kat it opfretten?” sei de man en seach hjar forheard oan, „de kat? Ne, det lychste; dou hest it gealtsje fleane litten! O, det hie ik net fen dy tocht; nou is it for iwich út twisken ús!” En hy waerd wyt om 'e holle, do-t er det sei en de triennen kamen him yn 'e eagen. Do-t it wyfke det seach, bisoude hja hjar; hwent hja fiede nou earst det hja in tige ûndogens fyt útset hie. Lûd snikkerjend roun hja nei it tún om to bisiikjen, as hja de fûgel net wer fange koe. En jawol, hear, dêr siet er yette yn it paed mei de wjukjes to

slaen, hwent hy koe yette net goed fleane. Hja fleach der mei kûgelsfeart op ta, mar det like de fûgel net goed ta. Hy wipte ûnder it amerrek, dêr fendinge ûnder in krúsbeibeamke en do yn 'e ierdapels, en it wiif siet him efter mei in bounsjend hert. Hja totrape de jonge koalplantsjes, dy al sa moai bigounen to waechsen, reage de moaiste stokroazen om en stroffele oer in âld treppôt sûnder tût, mei in overfloedsje der yn, dy-t hja de moarns mei oare blommen út 'e hûs set hie om ris goed wiet to reinen. Dy âld treppôt mei det overfloedsje wier yette net sa slim, mar hja kaem to fâllen boppe op al hjar moaije readferwe blompôtten mei graenjums en foxianen der yn. Mar hwet joech hja dêrom? Yn in amery wier hja wer op 'e foetten. Dêr siet de fûgel wer, heal biskûle ûnder in sealjebeamke; mar do-t er hjar wer oankommen seach, bigoun deselde jacht wer. It gyng midden troch de woartels, troch de ierdapels en ierdbeijen, oer 'e tûntsjeblommen, fioeltsjes en tunikanen hinne. Alles waerd platwâdde, mar hja tocht der net om. Op it lêst krige hja it bist to pakken. It earizer siet hjar op ien ear en hja hie in kaem sa read as bloed, mar hjar eagen striellen fen blydskip.

„Sjoch ris oan”, rôp hja al fen fierrens, „hjr is it gealtsje al wer, ik hab it fongen! Nou maste net mear lilt wêze, hear âlde! It wier net moai for my.”

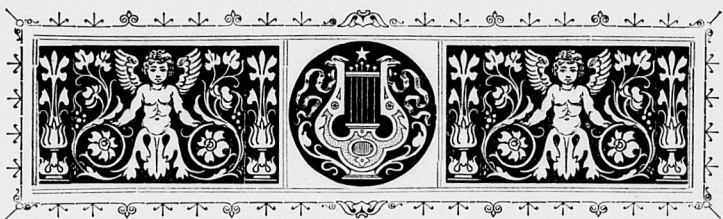
Do seach de man syn wyfke for 't earst wer frienlik oan en it like him ta, det hja nea net sa moai west hie as op det stuit. Hy krige hjar de fûgel út 'e hân, hâlde

him yette ris tichte by de noas en biseach him yette ris fen alle siden. Einlings skodholle er en sei: „It is dochs wrychtich mar in mosk; dou hieste gelyk, wyfke! Hwet ken min yen al nuver forsjean!”

„Né”, sei it wiif, „det seiste nou mar om my; hjoed liket it fûgeltsje krekt op in geal!”

„Né, né”, rôp de man, wylst er bigoun to laitsjen, „it is in mosk en oars neat, det sjoch ik nou klear. Jonge, jonge, wyfke, hwet het det bist ús to fiter hawn, net? Wy moatte him nou mar wer út 'e hûs bringe, tinkt my.” „Né, âlde”, sei it wiif, „wy scille him earst foerje ont er goed fleane kin, oars mocht de kat him to pakken krije. It earme stimper koe it net helpe; it wier ús egen skild.”

Hjir kenne jimme fen leare det, as immen in *mosk* fongen het en hy mient det it in *geal* is, nimmen him det sizze moat, — for gjin hûndert poun klountsjes, hwent den wirdt er wis lilts en letter sjucht er dochs út himsels wol yn, det er ûngelyk hie.

IT HIMELSKE MUZYK.

Yn oerâlde, goudene tiden, do-t de ingels út 'e Himel delsaaiden om mei de berntsjes to boartsjen, stiene de Himeldoarren yn 't wiidst iepen en de goudene Himel-glâns foel as in blinkende rein oer 'e ierde. Do koene de minsken yn 'e Himel op sjean. Hja seagen dêr Boppe de Silligen twisken de stjerren kuijerjen en dy koene hja sa mar taknikke. Mar it aldermoaiste wier it hearlike, mylde muzyk, det him by tiden út 'e Himel hearre liet. Us Lieawenheare hie det muzyk sels makke en tûzenen fen Ingels spilen it op freamde, fine ystreminten, dy min hjir op ierde net fynt. As det muzyk bigoun, waerd alles op ierde ringen stil en hâlde de siken yn. De wyn hâlde op fen rûzen, it wetter yn sêen en rewieren wâlde net mear. Stom as moarmerbylden stiene de minsken to harkjen. Hja koene neat sizze, mar seagen elkoar frieunlik oan en

krigen elkoar tomûk by de hannen. Hja fielden hjar den sa freamd, sa sillich, det ken in earm sûndich minskehert tsjinwirdich net mear bigripe.

Sa *wier* it ienkear — mar it dûrre net lang. — De minsken tsierden tofolle en sieten elkoar iwich yn 'e flarden en det fortrette ús Lieawenheare. Do liet er de Himeldoarren tameitse en sei tsjin 'e Ingels: „Hâld mar op mei jimme muzyk, hwent ik bin tige truerich!”

De Ingels bigounen stil to skriemen en gyngen, alhiel forbûke, elkmes op in wolk sitten mei hjar muzykblêdden en dy toknipten hja yn grúzleminten mei lytse, goudene skjirkes. Dy stikjes flodderen nei de ierde. De wyn naem se op syn wjukken en dy waeide se as snieflokken oer bergen en sêen, oer wâlden en marren en struide se oer 'e hiele wrâld.

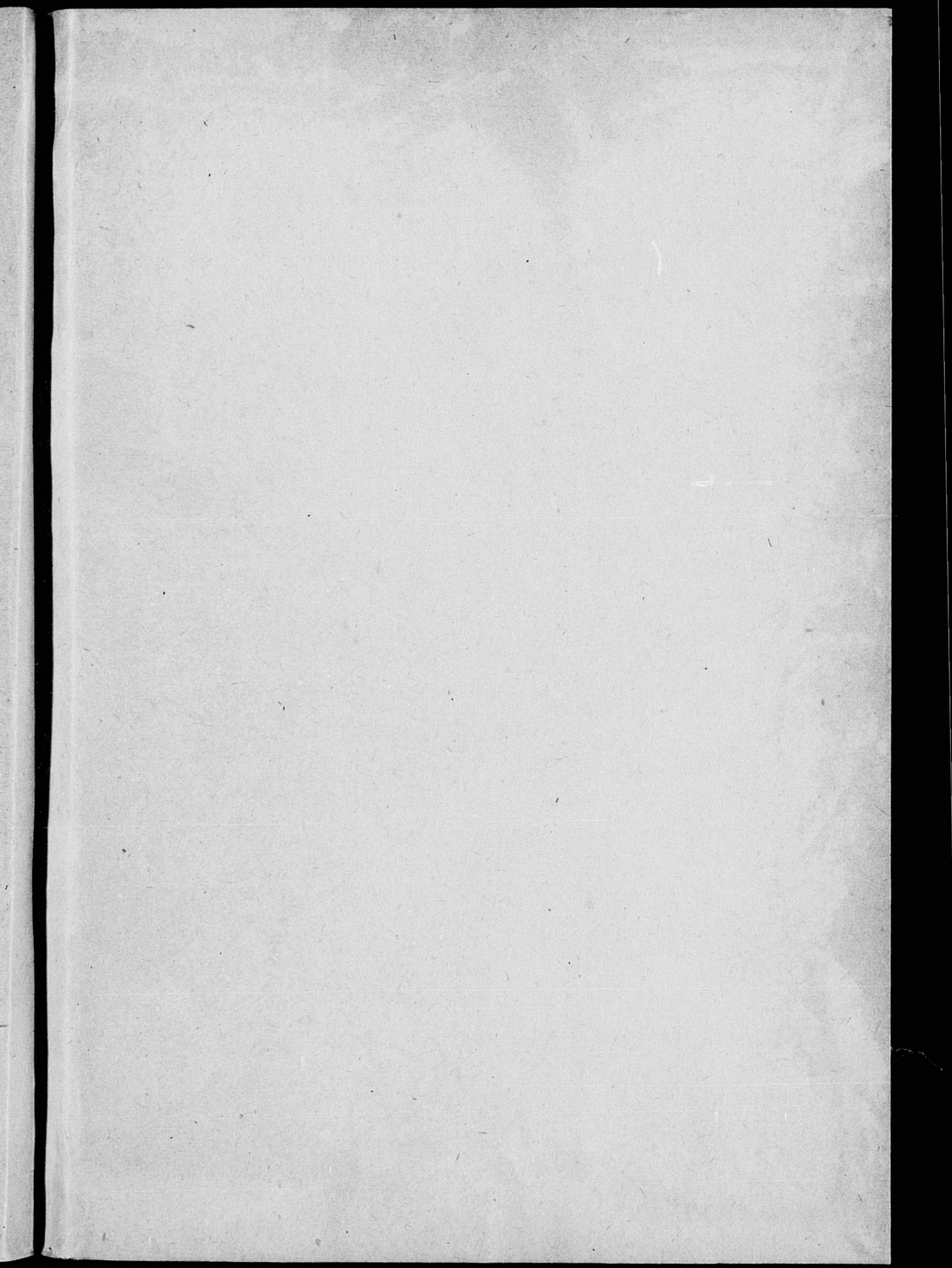
Alle minsken stieken der de hannen nei út en elts krige in stik to pakken, de iene in greaten, de oare in lytsen; en dêr wierne hja wakkere wiis mei, hwent it wier ommers in stikje fen it Himelske muzyk, det sa hearlik klonken hie. — Mar mei de tiid bigounen hja dêr ek al oer to striden en rûzje to meitsjen, hwent elts for oar leaude, det er it moaiste en it bêste hie. En op it lêst hâlde elts en ien fol, det sines allinne it wiere Himelske muzyk wier en det dy oaren hjar stikjes neat wirdich wierne. Dy tige wiis wêze woe — en sokken wierne der in hopen — makke der fen foaren en fen efteren in moaije krollder oan mei in hiele bulte poehaei, en wier dêr den freeslike greatsk op. De iene floite

fen „ut”, de oare song fen „sol”; de iene spile mei kriússen, de oare mei mollen; mar de iene koe de oare nea net forstean. Yn 't koart, it wier in getsier en in gebear as yn in Joadetsjerke. — En as jimme nou tinke det dit allegearre al lang lyn is, den habbe jimme it mis; hwent it is yette altiid sa. —

Mar as ienkear de Jongste Dei komt, as de stjerren op 'e ierde falle en de sinne yn 'e sé, en de minsken troch enoar kringe foar de Himelpoarte lyk as bern foar de skoalledoar as der feest wêze scil, den scil ús Lieawenheare de ingels alle stikjes pompier fen it Himelske muzykboek wer by elkoar siikje litte, de lytsen like goed as de greaten, ja, sels de alderlytsten, dêr mar ien noat op to sjean is. Den scille de ingels al dy flardtsjes wer by elkoar bringe en den scille de Himeldoarren wer iepen springe en det hearlike muzyk scil de minsken wer tomjitte wâlje, like moai as yn oerâlde, goudene tiden. En den scille de minskebern forbjistere en biskamme stean to harkjen en de iene scil tsjin 'e oare sizze: „*Det* hiestou! *Det* hie ik! Mar nou klinkt it earst súver en hearlik en *hiel*, *hiel* oars, nou 't alles wer by elkoar en eltse noat op syn plak is!”

Ja, ja, sa scil it wis ienkear komme, dêr *kenne jimme op oan!*

15-86955

U

AC

48